

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Τὴν προσημνή βδομάδα πέθανε σὲ βαθιά γεράματα ὁ Ἀγγελος Βλάχος, ὁ γνωστός σοφὸς λογίος μιάς προσημνῆς ἐποχῆς. Πρωτοκείμενος με προσωπικὴ ἰκανότητι καὶ με πολυτοκίαν μαύρη, μπόρουμε νὰ ποῦμε πως τὴ ζωὴ του οὐκ ἄνευ σταταίησε οὐκ ἄνευ τῆς ἀνάμεσα σὲ κενὸ σχολαστικισμοῦ καὶ συντηρητικότητας. Μεταχειρίστηκε ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου: ποίηση («Λυρικά»), δῆγμα («Ἀπομνημονεμὰτα λυρικοῦ μετοχῆς» καὶ ἄλλα), μελέτη, χρονογράφου, σατυρὰ, κοιτικὴ («Ἀνάμεικτα» δύο τόμοι 1900), θέατρο («Ἡ κόρη τοῦ παντοπώλου», «Ἡ σύζυγος τοῦ Λουλουδάκη», «Πρὸς τὸ θεατῆρι», μὰ πούθενά δὲν μπόρεσε νὰ υψοῦν πᾶν ἀπὸ τὸ μέτρο καὶ τὸ χιλιπατημένο. Μετάφρασε τὸ Σοφοκλῆ, τὸ Σαίξπηρ, τὸ Ἀλφιαρίνο, τὸν Ἄγγε, σύνθεσε καὶ ἐν ἀξιόλογο «Ἑλληνογαλλικὸ Λεξικόν». Μέσα σὲ τὴν λογίαν ἐργασία, παρατηροῦμε ἀνεπιδοθήτητα τῆς προσοχῆς, μελέτης, φροντίδα ἐπιστημονικῆ, γραμματικῆ ἐπιμέλεια, μὰ καὶ μὴ ζῆλον μὴ ψυχρότητα στὴν ἐκφραση, ἐλλειψη ἀπὸ ζωὴ καὶ αἵσθησι, στενότητα στὴν ἀντίληψη καὶ κάποια ἐπιφύλαξη συστηματικὴ σὲ ὅ,τι καινούριο ἐφευρε ἢ ἀνθρώπινη ὁρμὴ καὶ σκέψη. Κι ὅμως μὴ ὄντα αὐτὰ, στὰ πρώτα του, καθὼς καὶ στὰ τελευταία του, χρόνια, ἔγραψε λυρικά ποίηματα, ἐνῶ ἴσα ἴσα ἐν ἄλλοις τοῖς στοιχείοις τοῦ ἐλλειπε εἶταν ὁ λυρισμός. Ἀντικεινὸς νὰ ἰδεῖ πλατύτερα, βαθύτερα, στοχαστικότερα καὶ ἀνοικτότερα, περπάτησε καὶ αὐτὸς μὴ με τὸς ἄλλους τῆς ἐποχῆς του, τὸ δρόμο τῆς καθαρῆς, ἐνῶ μπροστὰ του ἔλαμπε φωτεινὸ, μὰ δυσκολοξάνοιχτο γιὰ τοὺς κοντόφθαλμους, τὸ παράδειγμα τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Βηλαρά, τοῦ Βαλαωρίτη.

Βέβαια, τὸν Ἀγγελο Βλάχο, καὶ τοὺς ἄλλους λόγιους τοῦ καιροῦ του, δικαιολογοῦν οἱ περιστάσεις καὶ οἱ συνθήκες ποὺ κινεῖσαν τότε τὴν πνευματικὴν ζωὴν, καὶ ἔπρεπε κανεὶς νὰ ἔχει δύναμη θέλησις, αἰσθησις καὶ νοῦ, γιὰ νὰ νοιώσει σὲ ποῦ δρόμο ἔπρεπε νὰ ὁδηγήσει τὸ ταλέντο καὶ τὴν μπόρσιν του. Οἱ ἴδιες συνθήκες καὶ περιστάσεις δὲν ἐμπόδιζαν ἕνα Φινιάρη, νὰ τὰ χυπῆσαι ὅλα κάτου, νὰ υψοῦν ἀπ᾽ ἄλλους, καὶ ἀνηφώντες αὐτὲς τῆς περιστάσεις καὶ τῆς συνθήκες, νὰ ἐπανστατήσαι, δημιουργῶντας καινούρια ἐποχὴ στὰ νεοελληνικὰ γράμματα. Κι ἂν δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ἀκριτοῦμε ἀπὸ λογίους σὺν τὸν Ἀγγελο Βλάχο, τέτοιους ξεχωριστοὺς ἥρωισμούς, θὰ θέλαμε τουλάχιστο νὰ μὴ στεκόντανε σὺν ἐμπόδιο καὶ σὺν πρόχωμα, τὴ στιγμὴ ποὺ νέος ἀέρας φύσηξε καὶ νέα ζωὴ ἐμπύρωσε τὴν περιορισμένη μᾶς νέα φιλολογία. Γιατί, μὴ ὅσο καὶ ἂν ὁ Ἀγγελος Βλάχος χτύπησε τοὺς ἀπερβολικὸς «ἀντικεινιστὲς», καὶ στιχοῦργησε τὸν Ἄγγε στὰ 1890 σὲ ἀπλοῦστερη γλωσσικὴ μορφή, ἀπὸ τὴν ἴσα μὲ τότες συνειδησμένη του, — πάντα στάθηκε μὲ τὸ παράδειγμα του καὶ μὲ τὴ γνώμη του, ποὺ τῆς ἔδινε βαρῦτητα στὴν κοινωνία ἢ και-

δεῖα του καὶ ἡ «ὀρθοφροσύνη» του, παθητικὸς τῆς περισσότερες φορές, ἂν ὄχι ἐνεργητικὸς, ἀντίμαχος πολεμιστῆς τῆς γλωσσικῆς καὶ πνευματικῆς μᾶς μεταρρυθμισις. Καὶ στὸν περίφημο αἰσθητικὸ κεντὰ του μὲ τὸ Ρεῖδη κίεσα σὲ ὅσα ἔγραψε στὸ ζήτημα ἀπάνου φιλοτιμήθηκε σοφὰ νὰ συγκεντρώσει ὅλα τὰ μεσαιωνικά ἐπιχειρήματα τῆς ἐποχῆς, καθὼς σημειώνει ὁ Παλαμάς, («Γράμματα», τόμος πρῶτος).

Κι ὅμως, ἐνῶ ἡ ἐπίδοσή του κέρρασε ἀρνητικὴ μὲ τὴν τὴν συντηρητικότητά του ἔκλεινε μέσα του, συντηρητικότητά ποὺ χαντάκωσε ἀμέσως στὴν ἀρχὴ τῆς καὶ τὴν πρώτη προστάθεισ τῆς θεατρικῆς μᾶς ἀναγέννησις, ἔταν πρωτόνοϊξε τὸ Ἀβασιλικὸ θέατρο, καὶ διορίστηκε πρῶτος διευθυντῆς του, — ἀντίθετα, ὁ ἴδιος σὰ νὰ παρασερότανε ἀπὸ τὴ ζωτικὴν τέχνη καὶ γλώσσα, ποὺ φανερότανε, τὰ τελευταία χρόνια, ποιητῆς καὶ πεζογράφου βγαλμένοι ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς χουσις ἀσημότητας καὶ τῆς γόνιμης περιφρόνησις, τῶν λογίων τῆς σειρᾶς του, καὶ σὰ νὰ θέλε καὶ σὰ νὰ λαχταροῦσε καὶ αὐτὸς νὰ μὴ μείνει ξένος ἀπὸ τὸ λοιλούδιασμα τῆς νέας μᾶς ποίησης, ποὺ ἴλο καὶ πρὸς ἕνα δινιάκομα, σταθερὰ καὶ ἐπίμονα προσπαθεῖ νὰ φτάσει, — ἔδινε τῆς στερεῆς του μέρες καὶ δυνάμεις, παρζίζοντας νὰ στιχοῦργήσει στὴ δημοτικὴ μᾶς. Φινιάρη, ἡ ἐκδίκησι τοῦ στάθηκε σπληνῆ:

Φύσ' ἀγεράφι γλυκὰ στὸ πανί μου,
γλύστρα βαρκούλα στὰ κρύα νερά,
νύχτωσε, καὶ μὲ προσμέν' ἡ καλὴ μου
φύσ' ἀγεράφι καὶ δὸς μου φτερά.

Φεύγουν τ' ἀστέρια ζευγάρι, ζευγάρι,
στὸ ζαφειρένιο βαθὴν οὐρανὸ,
καὶ ντροπαλὸ τ' ἀσημένιο φεγγάρι
ἀπὸ τὸ μαῦρο προβάλλει βουνό...

Σώπασ' ὁ γρούλος, τ' ἀηδὸνι λουφάζει,
μόνο ἡ καλὴ μου γιὰ μὲ ἀγρυπνεῖ,
καὶ ἡ καρδιά της σιγὰ μὲ φωνάζει
καὶ ἡ ψυχὴ της γιὰ μένα πονεῖ.

Πέτα, βαρκούλα μου, φύσ' ἀγεράφι.
φτάσαμε, φάνηκ' ἡ ἀκρογιαλιά,
φάνηκε, νάτο, τὸ ἄσπρο σπατάκι
καὶ ἡ γλυκεῖα θὰ φανῆ ἀγκαλιά.

Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ στίχοι, καὶ μὴ ὅλη τὴν ἀλλαγὴ στὸ γλωσσικὸ φῶρμα τους, δὲν εἶναι ἀλιώτικο ἀπὸ τοὺς πρώτους δικούς του («Λυρικά» 1875), καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους τωρινούς νέων παιδιῶν, ἀγουρων ἀκόμα καὶ ἀγύμναστον στὰ μυστήρια τῆς ποιητικῆς τέχνης. Μὰ πόση ἰκανοποίησι γι' αὐτοὺς ποὺ γερὰ πολεμήσανε γιὰ τὸ πνευματικὸ καὶ γλωσσικὸ ξεσπάσμα, νὰ βλέπουνε μὲ τέτοιον τρόπο συμπληρωτικὸ νὰ ἐκφράζεται κάτι σὺν ἀλλαγὴ πίστις, ἀπὸ λόγιο περασμένης ἐποχῆς, ποὺ ἡ Μούσα του ἀκούστηκε καὶ δο-

ξίστηγε από τη σύγχρονή του κοινωνία και πολιτεία με τέτοιου είδους δημιουργήματα :

Εἰς τοὺς γαλανοὺς αἰθέρας
ἄστρον ἔλαμπε γλυκὺ.
Καὶ οἱ δύο καθ' ἑσπέρας
τὸ ἐβλέπομεν ἐκεῖ.

Τὸ ἐβλέπομεν συγχρόως,
τὸ εὐρίσκομεν ὁμοῦ.
Οὐτ' ἐγὼ τὸ εἶδον μόνος,
οὐτ' αὐτὴ χωρὶς ἐμοῦ.

Τώρα ; Φεῦ ! τῆς φίλης τῶμα
ἔσβησε θανάτου χεῖρ,
κ' εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὸ δῶμα
ἔσβησε καὶ ὁ ἄστήρ.

Ὁ Ἄγγελος Βλάχος, πού ὑπερέτησε καὶ ὑπέλλη-
λος στὸ Κράτος, κ' ἔφρασε ἀκόμα νὰ γίνεῖ, ὁ πρῶτος ἴ-
σως ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων στὴν Ἑλλάδα, ὑπουργὸς
τῆς Παιδείας, δίχως νὰ κουνήσει διόλου τὴν παιδεία
ἀπὸ τῆ δασκαλικῆ ρουτίνα, πού τὴν ἔθλιβε σκληρὰ
καὶ τὴ ρῆμαζε, — ἔκλεισε τὰ μάτια, στὴν ἐποχὴ μᾶς
πλατείας ἐπαναστατικότητος, εἰς παραμονὴς μᾶς με-
γάλῃς ἀναγέννησης; προορισμένης νὰ φωτίσει τὴ
ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου γενικὰ, πέρ' ἀπὸ τὰ στενὰ συνθη-
ματικὰ σύνορα, πού ἡ περασμένη ἐποχὴ κατάρφερε ν'
ἀλλυσοδέσει μέσα τους τὴν ὀρμὴ καὶ τὴ θέρημ τῆς
λευτέρης ψυχῆς. Ἔτσι ὁ θάνατος τοῦ σεβαστοῦ, πα-
λιῦ, συντηρητικοῦ λογίου, παίρνει γιὰ τὴν ὥρα μας
καὶ τὸ συμβολικὸ του νόημα, καὶ θὰ εἶταν ἴσως ἔλλειψη
σεβασμοῦ βαθύτερου πρὸς τὴ μνήμη του καὶ τὴν ἐπο-
χὴ του, κάθε προσπαθεῖα γιὰ νὰ πνίξουνε σὲ λόγια
συνειθισμένα, τομιμέν κ' εὐχάριστα, τὴν κριτικὴ μᾶς
εἰλικρίνεια.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

* Οἱ τρεῖς μελλούμενοι πόλεμοι ἓνα προφητικὸ βιβλίον.—
Πῶς πρέπει νὰ γράφονται τὰ μυθιστορήματα.

— Γιὰ ἓνα βιβλίον ὄχι φιλολογικόν, γιὰ ἓνα βιβλίον
πολιτικοδιπλωματικόν, θὰ γυρέψουμε τὴν ἄδεια νὰ μι-
λήσουμε σήμερα σὲ τούτῃ τῇ φιλολογικῇ μας στήλῃ
γιατὶ αὐτὸ τὸ βιβλίον βρίσκεται μέσα στὸν κύκλο πού
μᾶς ἀπασχολεῖ : τῶν ἔργων τῆς φαντασίας. Μ' αὐτὸ
δὲ θέλουμε νὰ τὸ ὑποτιμήσουμε μηδὲ στὸ παραμικρόν
γιατὶ κάθε μελέτη, κάθε πρόβλεψη γιὰ τὸ μέλλον, ὅσο
κιᾶν σχηματίζεται ἀπὸ ὑλικά παρμένα ἀπὸ τὴν πραγ-
ματικότητ, ἀπάνω στὸ οἰκόπεδο τῆς φαντασίας χλι-
ζεται πάντοτε. Καὶ γιὰ νὰ ὀρίσουμε μ' αὐτὴ τὴν εὐ-
καιρίαν μᾶ καὶ καλὴ τὰ σύνορά μας, θὰ μεταχειριστοῦ-
με ἀκόλοισθα λόγια τοῦ Ἀριστοτέλη, πού ἄλλα ἀλη-
θινότερα ἀπ' αὐτὰ δὲν ξέρουμε :

« Γιατὶ ὁ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς δὲ διαφέρουνε μετα-
ξὺ τους κατὰ τὸ πῶς γράφουνε ἑμμετρα ἢ ἄμμετρα· γιατί
θὰ μπορούσε νὰ φανταστεῖ κανένας τὰ ἔργα τοῦ Ἡ-
ρόδοτου βυλμένα σὲ στίχους, καὶ ὅμως δὲ θάτανε λιγό-
τερο ἱστορία μὲ τὰ μέτρα, παρότι καὶ δίχως τὰ μέτρα
μόν' ἢ διαφορὰ τους εἶναι πῶς ὁ ἓνας λέει ἐκεῖνα πού
ἔχουνε γίνε, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐκεῖνα πού θὰ μπορούσε νὰ

γίνουνε. Γιαυτὸ καὶ φιλοσοφότερο καὶ σπουδαιότερο
πρᾶμα εἶναι ἡ ποίηση ἀπὸ τὴν ἱστορία.

Ὁ λόγος μας ἐδῶ εἶναι γιὰ « τοὺς τρεῖς ἐρχόμε-
νους πολέμους » τοῦ Ὄττο Ἄουτενριτ πού τὸ χαρα-
κτηρίζει μόνος, κάπως τολμηρὰ γιὰ τὴ μετὰ Χριστὸν
ἐποχὴ μας : « μίαι στρατιωτικο - πολιτικὴ προφητεία ».
Τρεῖς κίβλας πολέμους ! — καὶ μῆς πού ἔχουμε δέ-
σει στὸ μαντῆλι μας τὴν παγκόσμια εἰρήνη, μὲ τὴ
φιλοδίκαιη, φιλόανθρωπη καὶ φιλόχρηστη κοινωνία τῶν
Ἑθνῶν ! Ὅμως ἄς ἀφίσουμε τὰ χωρτά ποτε δὲν
τὸ πιστέψαμε σοβαρὰ πῶς θὰ μπορούσε ποτε νὰ γίνεῖ
ἐνὰ τέτοιο ὠραῖο πρᾶμα· γιατί τὰ ὠραῖα πρᾶματα εἶ-
ναι ἀποκλειστικὸ προνόμιο τῆς ποίησης καὶ τῶν καλῶν
τεχνῶν. Πιστέψαμε ὅμως πῶς ἡ κούραση, ἡ οἰκονο-
μικὴ ἐξάντληση, οἱ τόσοι νεκροὶ κ' οἱ τόσοι σακατη-
δες, θὰ ἐξασφάλιζαν στὴν ἀνθρωπότητα καμιά σαραν-
ταριά, πενήντα χρόνια. Μὰ τὰ πρᾶματα μᾶς ἔδειξαν
καὶ μᾶς δείχνουν, πῶς καὶ αὐτὸ τῶνερο εἶτανε πολὺ αἰ-
σιόδοξο κ' ἐνῶ βλέπομε τριγύρω μας νὰ ὑποδόσκουν,
ὅπως λένε γιὰ τὴ φωτιά, διάφοροι τοπικοὶ πόλεμοι, ἀ-
κούμε πῶς ἐτοιμάζεται κίβλας ἓνας καινούργιος μὲ
τὴ Ρωσσία. Καὶ τώρα αὐτὸς πού γράφει αὐτὲς τῆς
γραμμῆς, θυμᾶται ἓνα καλοκαιρινὸ βράδι σ' ἓνα γλυ-
κὸ ἀρχονιάκι ἐνὸς εὐλογημένου νησιοῦ τῶν Κιννά-
δων.

Καθότανε συντροφιά μ' ἓνα γέροαπόστρατο, ἀπὸ
κείνους τῆς καλῆς παλιᾶς ἐποχῆς, καὶ μὲ κάποιον ἄλ-
λο, ἀπόμαχο καὶ αὐτὸν, τῆς ζωῆς καὶ μιλοῦσαν γιὰ τὰ
ποτελέσματα τοῦ μεγάλου πολέμου. Ὁ γέροαπόστρα-
τος εἶχε τὴν ἀτράνταχτη πεποιθήση πῶς εἶχε θυεῖ
σιὰ ὁ ἥλιος τῆς παγκόσμιας ἀδερφοσύνης· ὅταν ὅμως
εἶδε πῶς οἱ δύο ἄλλοι δὲν ἐννοοῦσαμε νὰ μοιραστοῦμε
τὴν αἰσιδοξία του, ὕψωσε τὴ φωνὴ του καὶ μᾶς εἶ-
πε προκλητικὰ : « Ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου ἀσφαλίζε-
ται τοῦλάχιστο γιὰ χίλια χρόνια — ἐδῶ εἶμαι καὶ δῶ
εἶσατε ! ». Γελίσαμε. Πού νὰ φανταστοῦμε πῶς θὰ
μαστε κ' οἱ τρεῖς ἐδῶ, ὅταν θὰ μιλοῦσε ὁ κόσμος —
καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρχετὸ γιὰ νὰ κερδίσαμε τὸ στοιχη-
μα — γιὰ καινούργιο πάλι πόλεμο !

Ὡστόσο ἡ προφητεία τοῦ Ὄττο Ἄουτενριτ δὲν
προβλέπει ἓνα πόλεμο μετὰ τῆς Ἀντάντ καὶ τῆς
Ρωσσίας. Ἴσως νὰ τὸν θεωρεῖ παγκατατέλα, ἢ νὰ
τὸν πιστεῖται ἀδύνατο. Γιατὶ οἱ πόλεμοι πού βλέπει
νᾶρχονται, θὰ εἶναι παγκόσμιοι καὶ τρομεροὶ· τρομε-
ρότεροι ἀπὸ αὐτὸν πού πέρασε. Ὁ χῶρος δὲ μᾶς ἐ-
πιτρέπει νὰ εἰποῦμε περισσότερα, παρὰ πῶς ὁ πρῶ-
τος ἀπὸ τοὺς τρεῖς θὰ εἶναι τῆς Ἀγγλίας μὲ σύμμα-
χὸ τὴν ὅλο τὸν κόσμον ἐναντίον τὴν Ἰαπωνία· ὁ δεύτερος
ἀπὸ τοὺς ἴδιους ἐναντίον τὴν Γαλλία καὶ ὁ τρίτος ἀπὸ
τοὺς ἴδιους ἐναντίον τὴν Ἀμερική. Νικήτρα, λέει ἡ
προφητεία, στοὺς δυὸ πρῶτους θὰ εἶναι ἡ Ἀγγλία.
Στὸν τρίτο ἡ Ἀμερική. Κ' ἡ Γερμανία, ἡ πατρίδα
τοῦ προφήτη ; Ἡ Γερμανία, λέει, ἓνα ἔχει καὶ θὰ
ἔχει σκοπὸ νᾶποχτήσει τὴν ἀνεξαρτησία της καὶ τὴ
θέση της μέσα στὸν κόσμον. Καὶ γιαυτὸ, στὸν καθένα
ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πολέμους θὰ βοηθήσει τοὺς συμμά-
χους, πού ἔχοντας τὴν ἀνάγκη προπάντων τῆς διο-
μηχανικῆς καὶ τεχνικῆς βοήθειας της, θᾶναγκαστοῦ-
νε νὰ τὴ λευτερώσουν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ταπεινω-
τικῆς καὶ καταστρεφτικῆς εἰρήνης. Τραγικὸς ὄλεος !

Ο συγγραφέας θεωρεί τους πολέμους αυτούς αναποφευγούς· μονάχα έναν τρόπο βλέπει δυνατό να σώσει τον κόσμο απ' αυτές τις αφάνταστες συφορές. Όμως ως τον άφίσοιμε να μιλήσει ο ίδιος :

«...Για να γίνει λοιπόν δυνατό να καταργηθούν οι πόλεμοι, για να βγει ψεύτικη τούτη μου ή προφητεία, πρέπει να φροντίσει μια επανάσταση, όχι των εργατικών τάξεων, παρά μια επανάσταση του πνεύματος σ' όλους τους λαούς, που δε θα μεταχειριστεί, σαν εκείνην, το πελέκι του δήμιου και την μπόμπα, μόνο τις καρδιές και τους νοūdες, και που δε θάναποδογυρίσει, σαν εκείνην, παλιωμένα πολιτειακά συστήματα, μόνο παλιωμένες, απολιθωμένες ιδεολογίες.

«Όποιος όμως είναι παραγεμισμένος με υλιστικές ιδέες, δεν μπορεί να γίνει οδηγός στο δρόμο που φέρνει στους πνευματικούς θησαυρούς. Εκείνοι που ίσα με τώρα στάθηκαν πνευματικοί πολεμιστάδες, — είτε αναγνωρίστηκαν, ακούστηκαν, τιμήθηκαν, είτε παραγνωρίστηκαν, περιγελάστηκαν, χλευάστηκαν — οι ποιητές και συγγραφείς, οι επιστήμονες κ' οι καλλιτέχνες όλου του κόσμου, εκείνοι που το έργο τους δε γνώρισε ποτές κρατικό σύνορο, που το πνεύμα τους πετούσε πάντοτε μέσ' από τις χώρες και πάνω από τις θάλασσες : αυτοί πρέπει να συνεννοηθούνε, πρέπει να δώσουνε τα χέρια, να εργαστούνε μαζί για το φάτισμα και το ξύπνημα των λαών, που τρέχουμε με κλειστά τα μάτια προς τον γκρεμό, πρέπει να τους ξεριζώσουν από τις καρδιές τις υλιστικές ιδέες, και στη θέση τους να φυτέψουνε τον ύψηλο έρωτα για το κάθε καλό, ευγενικό, αληθινό κ' ωραίο· πρέπει να τους φωνάξουνε μέσα στο θόρυβο και τη μάνητα της έποχης, όσο που νάκουσται ή φωνή τους : — Έχετε παρμένα τον καλό δρόμο ! Την εύτυχία του ανθρώπου δεν την κάνουν τα υλικά αγαθά, παρά η έσωτερική λευτεριά. Ο άνθρωπος δεν πρέπει να εξαντλεί τις πνευματικές του ικανότητες, φροντίζοντας για την καλοπέραση του κορμιού του, παρά να διατηρεί το κορμί του ώστε να μπορεί το πνεύμα να σηκώνεται στα ύψη, — το πνεύμα που είναι ή ζωή, που ή άναπνιξη του είναι ο πλούτος, που ή λευτεριά του είναι ή εύτυχία.

Κι ο συγγραφέας εξακολουθεί να περιγράφει πώς φαντάζεται αυτή την ήγεμονία του πνεύματος. Φαντάζεται έναν «Άρειο Πάγο του πνεύματος», που θα μοιράζει την παγκόσμια δικαιοσύνη, που μέλη του θα είναι οι «δίχως στέμμα ήγεμόνες».

Ουτοπιστής, πάλι να πει κανείς· όμως ο συγγραφέας τ' όμολογεί μονάχος του πώς δεν ελπίζει στην πραγματοποίηση ενός τέτοιου όνειρου :

«Δεν πρέπει πια να βασιλεύει και τα πάντα να δεσπόζει ο ψευτοθεός, ο Μαμωνάς, παρά οι δίχως στέμμα ήγεμόνες πρέπει — όχι να δεσπόζουν, παρά να κυβερνούνε, να οδηγούνε τους λαούς της γης ! Αυτοί μονάχα έχουνε τη δύναμη, να πολεμήσουν τον πόλεμο, να χτίσουν το βασίλειο της παντοτινής ειρήνης άπάνω στη γή.

«Ποιός όμως πιστεύει πώς θακούσει ποτές ή ανθρώπινη τη φωνή που θα την καλεί στην αδερφοσύνη ;

«Άχ, όσοι θα ύψώσουνε όπως εγώ τη φωνή τους, θα είναι άνθρωποι δοώντες εν τη έρήμω ! Γιαυτό άλλως τε 'εν προφήτεια την ειρήνη, παρά μόνο πόλε-

μο, τρεις φοβερούς πολέμους — και το μέλλο θα με δικαιώσει !»

— Όμως ως άφίσοιμε αυτά τα σοβαρά και θλιβερά πράματα κ' ως άκούσοιμε τις συμβουλές που δίνει ο Κ' ν θ ι ο ς σε κάποιο νεαρό μυθιστοριογράφο μέσα στο τελευταίο φυλλάδιο του χαριτωμένου γαλλικού εθνικογραφικού περιοδικού «La Place de Grève» :

«Προτού να γράψεις ένα ρομάντζο, σκέψου σε ποιό έδος θα άπροσιωθείς. Άπόφυγε το ιστορικό ρομάντζο, που γυρεύει πολυχρόνιες μελέτες. Φοβού την ψυχολογία : γυρεύει μια νοιμοσύνη που δεν την έχει ο κανένας. Προπάντων κρατήσου άπ' τη σάτυρα : προμηθεύει έχτρούς.

«Ανάλασε μέσα σε τραχίες σελίδες μια έρωτική ιστορία. Είναι πολύ νόστιμες, οι έρωτικές ιστορίες ! Διηγήσου πώς παντρεύτηκες τη γυναίκα σου, ή με ποιό τρόπο ή μητέρα σου άπάτησε τον δόλιο σου τον πατέρα.

«Μη φοβηθείς να καταστρώσεις στο χαρτί όλα τα παραμυθρά περιστατικά των πιο καλών σου φίλων. Μη λησιμονήσεις τα άχρειακάματα των ανθρώπων που δειπνάς στο σπίτι τους. Οι καλοί παρισναί κριτικοί θα ειπύνε : «Ίδού ή ζωή !».

«Οικονόμησέ τα όπως θέλεις. Το βιβλίο σου δεν πρέπει να έχει μήτε περισσότερες, μήτε λιγότερες από τραχίες σελίδες. Μεγαλύτερο, θα κάνει τον κόσμο να πει : «τί φλυαρία !». Πιο σύντομο : «τουό λείπει ή άναπνοή !».

«Μην έχεις έμπιστοσύνη στις γενικές ιδέες. Άφισέ τις για τον Πάολ Μπουρζέ, που ξέρει και τα βγάξει πέρα. Έσύ δε θα το κατορθώσεις.

«Θαύμαζε όλους τους συναδέλφους σου. Όνόμαζε «άγαπητέ μου δάσκαλε» όλους τους πιο ήλικωμένους από σένα. Θα γίνουινε άκαδημαχκοί πριν από σένα.

«Κάνε βίβλιες, πολλές βίβλιες. Ίσως θα κατορθώσεις να πάσεις το βραβείο Γκιονκούρ. Δέ σου μιλώ ούτε για τη σύνθεση του βιβλίου σου, ούτε για το ύφος, ούτε για τη σύνταξη. Δεν είμαι τόσο άνόητος».

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

Φίλε Νουμά,

Τό γράμμα του κ. Καθηγητή, έρχεται να έμπικρώσει με τον πιο επίσημο τρόπο τα λόγια, και τις άλλες νέες παρατήρησεις του Παρορίτη.

Πραγματικά, νοιώθει κανείς να πνίγεται από τον πόνο, όταν βλέπει τόσο καθαρά ζυγγραφισμένη την πνευματική φτώχεια, την άδυναμία στην έκφραση την άσυναρτησία της σκέψης.

Λόγια, λόγια, λόγια.

Ο κ. Καθηγητής, που ΑΚΟΜΗ δεν έφτασε τη σοφία των Σ'ών και Σοφών δασκάλων του, είναι τελείως αντίπροσωπευτικός τύπος του πιο σχολαστικού δασκαλικού κύκλου. Ψευτολατρεία στην αρχαιότητα, ψευτοπατριώτισμός, κολακείες στους ισχυρούς, έγωισμός, κ' άπάνω απ' όλα, φοβερή άγραμματοσύνη. Δείγμα τρανό, πώς ή καθαρεύουσα δε μαθαίνεται, τα τόσα λάθη του κ. Καθηγητή.

Και το άλλο, το άλλο, που δεν τους άφίνει να νοιά-

σους ούτε τόσο δά απ' την αρχαία ψυχή:
 'Η λατρεία στη γλώσσα. «Η γλώσσα του Πλάτο-
 νος και του Αριστοτέλους προήγαγε καρπούς κτλ.»
 "Όποτε η γλώσσα προήγαγε τους καρπούς κι όχι ο με-
 γάλος τους, ή απόλυτη φιλοσοφική έρευνα

Είναι θλιβερό μ'α κι αληθινό. Δυσκόλως, δ'ξω απ'
 τίς εξαιρέσεις, δέν έχομε. Χρειάζεται ή καταγίδα
 για να ξεκαθαρίσει την αληθινή «δυσοδία» της κό-
 πρου της 'Ελληνικής Παιδείας.

Π. Δ. ΓΛ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΠΙΣΤΙΜΟΥ

Επιτίθενται εις πλειοδοτικήν δημοπρασίαν εν Πει-
 ραιεί καί εν τῷ συνήθει τόπω τῶν δημοπρασιῶν, τήν
 9ην Αἰγυπτίου ε. ε. ἡμέραν Κυριακήν καὶ ὥραν 10
 — 12 π.μ. τὰ κάτωθι εἶδη, ἀποθηκωμένῃ εἰς διαφό-
 ρους ἀποθήκας, ὡς ἑξῆς:

1) Ἐν αὐτοκίνητος Φόρδ μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων
 του, εὐρισκόμενον ἐν τῇ παρὰ τῷ Θησειῷ ἀποθήκῃ
 τοῦ ὑπουργείου.

2) Ἐξοσι πλίστιγγες πλεονάζουσαι εὐρισκόμεναι
 ἐν ταῖς ἀποθήκαις τοῦ Στρατιωτικοῦ Γραφείου Πα-
 ραρτήματος ἐν Πειραιεί.

3) Τετρακόσια βαρέλια ἐλαίου κενά (ἀποθήκη Π.
 Λυκαροδοπούλου ὁδὸς Ζάμη 14 Πειραιεύς).

4) Ἀνταλλακτικὰ αὐτοκινήτων καινούργιῃ καὶ ἐ-
 φθαρμένα τῶς Ἀνωτάτης Διευθύνσεως Μεταφορῶν,
 ὡς καὶ chassis καὶ carosseries αὐτοκινήτων de-
 troiter (ἀποθήκη αὐτοκινήτων Μάνου καὶ ἀπο-
 θῆκη Θησειῶν).

5) Χίλια δοχεῖα ἀνθρακασβεστίου (ἀποθήκη Ζα-
 μάνου, ἀπὸ τῆς Ἐσβερίου, Πειραιεύς.)

6) Ὀκτακόσια (800) κενὰ κιβώτια ζυμαρικῶν καὶ
 180 τοιαῦτα ἐφθαρμένα γάλακτος (ἀποθήκη Θησει-
 ῶν).

7) Τριάντα χιλιάδες (30000) ὀκτάδες ἀγρόστου ἀ-
 ραδοσιταλείου, (ἀποθήκη Δραγουμάνου, Πειραιεύς)

8) Πέντε χιλιάδες ἑπτακόσιες πέντε (5705) ὀκτά-
 δες ὑπολείμματα ἀλεύρων εἰς ἀλευρομύλους Βούρβου-
 λη, Σαραντοπούλου.

9) Ἐξήντα τέσσαρα (64) κενὰ βαρέλια χρυσταί-
 λικῆς σάδας εἰς ἀποθήκην Τελωνείου.

10) Ὀγδοήκοντα ἑπτὰ (87) βαρέλια ἐλαίου κενά,
 (ἀποθήκη Θησειῶν).

11) Ὀκτακόσια εἴκοσι ἑπτὰ (827) βαρέλια καυ-
 στικής σάδας, ὀκτάδες 218221 (ἀποθήκη Σταμ. Πα-
 παλεονάρδου, ἀπὸ τῆς Ἐσβερίου, Πειραιεύς).

12) Δύο χιλιάδες ὀκτακόσιους ἑννεήκοντα τέσσα-
 ρας (2894) σάκκους ἀνθρακικῆς σάδας ὀκτάδ. 308891
 (ἀποθήκη χήρας Μεταξῆ, ὁδὸς Χαϊδαρίου 47, καὶ
 13) Τετρακόσια (400) διαλελυμένα κιβώτια ἀπα-
 θῆκης Λάσμα (ὁδὸς Σακράτους, ἐν Πειραιεί).

Ἡ δημοπρασία ἔσεται ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν τοῦ ὑπου-
 ργείου δι' ἅπαντα τ' ἀνωτέρω εἶδη πλὴν τῶν ὑπ' ἀριθ.
 8, 9, 10 καὶ 13 εἰδῶν, δι' ἃ ἔσεται κατακυρωτικὴ ἐπι-
 τόπου. Οἱ πλειοδῶτα ὀφείλουσι νὰ κατ'θέσωσι πρὸ
 πάσης πλειοδοσίας ἐγγύησιν ἴσην πρὸς 10 ο)ο ἐπι-
 τῆς ἀξίας τῆς πρῶς ἐκάστου αὐτῶν ἀγορασθησομένης
 ποσότητος, ὡς καὶ νὰ ἐξετάσωσι προκαταβολικῶς τὰ
 ἐκποιούμενα εἶδη πρὸς ἀποφυγὴν ὑστεροχρόνων καὶ
 ἀπαρადέκτων παραπόνων των ὡς πρὸς τὴν ποιότητα
 καὶ ποσότητα τῶν ἐκποιουμένων εἰδῶν.

Οἱ βουλόμενοι δύνανται νὰ λαμβάνωσι γνώσιν τῶν
 ὄρων συμφωνιῶν ἐν τοῖς γραφείοις τοῦ ἐν Πειραιεί
 στρατιωτικοῦ γραφείου Παραρτήματος, κατ'ἐκείστην.
 (Ἐκ τοῦ ὑπουργείου Ἐπιστημῶν).

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ζητεῖται ἐν τῷ Γυμνασίῳ Ἱεροσολύμων εἰς καθη-
 γητῶν φυσικῶν ἢ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν πρὸς
 καταρτισμὸν τῶν ἀνωτέρων γυμνασιακῶν τάξεων καὶ
 εἰς διδασκαλιστῆς ὅστις νὰ ἀναλάβῃ καὶ τὴν διεύθυν-
 σιν τοῦ καταρτισθέντος ἐκεῖ σώματος προσκότων. Οἱ
 ἐπιθυμοῦντες νὰ καταλάβουν τὰς θέσεις ταύτας παρα-
 κλοῦνται ν'ἀπευθινθῶν εἰς τὸ τμήμα τῆς μέσης ἐκ-
 παιδεύσεως τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

(Ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας)

Η "ΜΟΥΣΑ",

Σήμερα, Σάββατο, κυκλοφορεῖ ἐν πρώτῳ φύλλῳ
 τοῦ νέου λογοτεχνικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ περιοδικοῦ
 «Ἡ Μούσα» μ' ἐκλεχτὴ συνεργασία.

Ποιλεῖται σ' ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ τὰ κίσκια.
 Λεπτὰ 75.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Α. Πετρ. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ γράμμα σου· ἐλπίζομε καὶ
 νὰ μὴ κοιτῆσαι πολὺ αὐτὴ ἡ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ μούχλα.
 —κ. Γ. Ζαγλ. Μὴν τ' ἀνακαίσεις τὰ διαφορετικὰ πράγματα.
 Τὸ πῶς ἔνα διήγημα μπαίνει πρὸ δύσκολα ἀπὸ ἕνα μικρὸ ποίημα
 ἢ πρόβα, εἶναι ἕνα, κ' ἄλλο εἶναι ἡ ἀπόκριση καὶ δόξασι σὲ
 κάποιον ποὺ παραπονιότανε πῶς δέν ἐπιστηροῦμε ἀρετὰ τοὺς
 νέους. Στὸ τελευταῖο ἡ ἀπάντησή μας εἶναι πῶς, μ' ὅλη μας
 τὴν καλὴ διάθεση, εἴμαστε ἐποχρωμένοι νὰ φρονιζοῦμε πρῶτ'
 ἀπ' ὅλα γιὰ τοὺς ἀναγνώστες μας, ποὺ κολακεύομαστε καὶ πι-
 στεύομε πῶς εἶναι ἡ πρὸ μορφωμένη τάξη τοῦ τόπου μας.
 Ἀπὸ τὸ ὅμως ἡ ἀπάντησι δέν ἐφαρμόζεται γιὰ κείνους ποὺ τοὺς
 ἐγκρίνομε τὰ ὅσα μᾶς στέλνοντε. Παρακαλοῦμε νὰ μὴ μᾶς περ-
 δεῖς τίς ἀπάντησές μας, γιατί ἐτοὶ δέν ξεμπερδεύομε ποτε
 —κ. Α. Ζαμ. Τὰ μεταφράσματά σου λίγα μὴ πρόχειρα γὰν ποι-
 ητῆς κατ' ἐξοχὴν φορμίστες. —κ. Μ. Μοιρ. Ἐχεῖ κατὰ τὸ
 «συγγέρι» σου ποὺ πολλὴ μᾶς ἀρέσει· κοῖμα ὅμως ποὺ δὲ μᾶς
 ἀρέσει ὁ στίχος σου. Τὸ ἴδιο λέμε καὶ γιὰ τὸ γιὰ ποιόν. —κ.
 Ἄντων. Πολὸν θὰ θέλαμε νὰ δημοσιεύομε τὸ διηγηματάκι σου,
 ποὺ ἔχει μέσα του πολὺ βάθος, μὰ τὸ βρίσκομε πολὺ πρὸς τὴν
 γραμμὴν ἀπὸ μίτη στίχῃ καὶ δέν ἔχει. Θέλει πολὺ δούλημα
 καὶ σφύρισμα. —κ. Μιχ. Α. Στασ. Θὰ δημοσιευθῆναι τὸ «Ἐτο:
 καὶ οἱ πικρὲς μας». —κ. Κ. Μιλ. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ δέν ἔχομε
 καιρὸ ν'ἀναζητήσομε γιὰ τὸ «Πελαγίδες καὶ Λουλιόδια» μὴτε
 θυμόμαστε τί σοὺ ἔχομε γράψει. Δὲ μᾶς ὑπερθυμίζεις;... Ἰὰ
 τὰ περιοδικὰ, εἶται εἶναι! μὰ καὶ νὰ γράφομε, αὐτοὶ ποὺ δια-
 βάζουν αὐτὰ τὰ ἄλλα ποὺ λές, δὲ θὰ πάροιν εἰδησι. —κ. Γερ.
 Ἐλατ. Ἡ «ἀγωνία» δὲ μᾶς ἀρέσει στήν ἰδέα του, κ' οὔτε σὸ
 αἶσθημα. Τὰ «Χαλάσματα» καὶ τὸ «Ἀζόμα» μᾶς φαίνονται πρὸ
 καλῆτερα· τὰ γαλοῦνε ὅμως οἱ τελευταῖοι τοὺς στίχους. Στὸ πρῶτο,
 ἐκεῖνο τὸ ὄντας κοποῦνε... καὶ σὸ δεύτερο τὰ «τρελά, ομοστά»
 —κ. Μ. Σουλ. Ἡ ἰδέα καλὴ, μὰ λείπει ἡ ζωντανὴ ἐκφρασι.
 «Ἐτοὶ ποὺ μερικὲς φορές δὲ μᾶς δίνοντε νὰ καταλάβομε πολ-
 λὰ πράγματα. Ὅπως λ. γ. οἱ στίχοι: «Κλαῖο γιατί σιούς κόρ-
 φους σὰς νάλλει ὁ ἔρασις σὰς. μὲ τὸ χρῶσὸ στραβώνοντας τὰ
 μάτια τῆς ψυχῆς». —κ. Jacynthe. Γιατί γράφεις μ' ἕνα ὄρος
 βλαστικὸ καὶ σὰ νὰ λές: «δὲ βραῖεσαι, καὶ τί βγαίνει!» Ἡ «δευ-
 τερὴ» σου ἀγάτη» μπορεῖ σὰ δουλεύει νὰ γίνῃ ἕνα πρότης γραμ-
 μῆς σονέτο. ἴσοο τὸ ἀγαπήσαμε ποὺ θὰ δοκιμάσομε, ἂν δὲ
 θέλεις τοῦ λόγου σου, νὰ σ'ὶο ρεπουόσομε ἐμεῖς· ἄνκαι ποτε
 δέν μπορεῖ νὰ γίνῃ τόσο καλὰ ὅσο ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ αἰσιάνθηκε
 τόσο ἐπιγραμματικὰ τὸ ζήτημα τῆς δευτέρης ἀγάτης. —κ. Σο-
 φῶντων Κοσμοπολίτην. Εἶναι κ' αὐτὸ ἕνα εἶδος παθολογικοῦ πολ-
 μωτισμοῦ, νὰ θανατῶεις ὅλα τὰ παλιὰ γιὰ νὰ φανῶσαι νέος
 π. γ. τὸ φέλαγα, τίς καμπάνες, τὸ Βλάχο. Ὅσο γιὰ τὸ ἄλλο
 πρέπει νὰ εἶναι κωνὸς θεοστραβὸς γιὰ νὰ μὴ καταλαβαῖνε πῶς
 ἰδεολογία καὶ συνεργάσις εἶναι δύο πράγματα ἀχώριστα.